

## MIJN HART IN TEGENSPOED

Ondanks de voorbereidingen was het mislukt. Eerst hield hij zich schuil in de Molenstraat, bij vrienden, daarna in een kolenkelder in de Knipsteeg. Pas twee weken later keerde hij uitgehongerd terug naar zijn onderduikadres. Het devies luidde: blijf nooit lang op één plek, blijf in beweging. En dat ging lang goed.

Tot 3 oktober 1944.

Hij wist niet hoe ze hem op het spoor waren gekomen, maar ze stonden gisteravond om acht uur voor de deur. Dat was het moment dat zijn wereld instortte. Het laatste gevoel van veiligheid in zijn leven verdampte. Hij omhelsde zijn vrouw en dochter totdat de SS'ers hem hardhandig losrukten.

Hij werd gevangengezet en de avond erna op een trein geplaatst, samen met andere Gorcummers. Waarheen wist hij niet. Door zijn lotgenoten werd gesproken over een plek waar criminelen werden opgesloten, nabij Amersfoort. Maar zij waren toch niet crimineel?

Nu zat hij hier. De wagon wiegde ritmisch heen en weer. Een streep maanlicht viel door de hoogste openingen in de wand naar binnen. En niet alleen dat, ook de kou trok via de kieren tussen de planken de trein in. Zijn dunne kleding beschermde hem nauwelijks. Een jas droeg hij niet: hij had de kans niet gekregen om die mee te nemen. Rillend zat hij op de vloer, met zijn rug tegen de muur.

Hij dacht aan zijn gezin. Het leek alsof een strakke band om zijn borst zijn ademhaling belemmerde. Zijn gedachten waren vreselijk: *je ziet ze nooit meer terug*.

Hij mocht niet zo denken, want hij wilde niet dat zij zo over hém dachten. Dit alles was een beproeving en daarna zou hij ze weer zien. Een soort test.

Intussen bewoog hij steeds verder bij hen vandaan. Kilometer na kilometer.

Hij hoopte dat zijn vrouw besloot om naar een andere plek te gaan. Een nieuw onderduikadres. In Vuren woonde een oudtante bij wie ze terecht kon. Lukte dat niet, dan werd het Herwijnen, want ook daar zat familie. Het was een eind lopen, zeker met een meisje van zes, maar ze moest het proberen. Ze mocht in elk geval niet blijven zitten waar ze nu waren. Dat adres was besmet.

In de wagon had hij geen besef van tijd. Er was geen dag voorbijgegaan, want hij had sinds hun vertrek geen daglicht gezien. Maar was het een halfuur? Een uur? Drie uur? Hij had geen idee. Het geknars van de wielen over staal verdween naar de achtergrond. De uitwerpselen rook hij niet meer.

Hij dacht aan zijn vrouw, zijn ongelooflijk sterke vrouw. Hij wist zeker dat zij zichzelf en hun dochter in veiligheid kon brengen. Ze was vindingrijk, vasthoudend en kon zelfs brutaal zijn, als het moest. Ze beschikte over alle vaardigheden om de bezetting te overleven, zelfs als het nog tien jaar zou duren. Daar was hij van overtuigd. Ze was oplettender dan hij. Intelligenter.

*Je ziet ze nooit meer terug.*

Een ijsskoude hand omvatte zijn binnenste. Ondanks het vertrouwen in zijn vrouw, hield de doemgedachte stand. Zou hij zijn vrouw ooit nog omhelzen? En wat te denken van zijn dochter? Hij wilde, nee, hij móést haar terugzien. Om te weten dat ze veilig was. Om haar te zien in haar zestiende, zesentwintigste en zesenvijftigste levensjaar.

Zijn blik werd gegrepen door het licht op de muur. De streep maanlicht vervormde. Hij knipperde met zijn ogen. Hielden zijn ogen hem voor de gek? Schaduwen van buiten hapten in het licht. De straal werd zachter, ronder. Geleidelijk tekende zich in de mistige streep een figuur af tegen de donkere muur.

Onwillekeurig bewoog hij bij de verschijning vandaan. Angstig schoof hij zichzelf over de ruwe houten vloer, bijna tot in de hoek.

De mistige gestalte kolkte, draaide en...

Zijn ogen werden groot en zijn mond viel open. Hij onderscheidde een gezicht met zachte, herkenbare gelaatstrekken. Dit was niet zomaar een verschijning.

Het was zijn vrouw.

Zijn hartslag vertraagde. Vol ontzag keek hij naar de zilverkleurige geestverschijning. Ze was het echt. Haar haar zat in een knot en ze droeg een omslagdoek om haar schouders.

Hij kalmeerde. Ze was hier bij hem, in de donkere, stinkende trein. Haar beeltenis glimlachte. Ze hadden betekenisvol oogcontact, waardoor hij werd herinnerd aan hun onbreekbare band. Juist op het moment dat treurige gedachten zich een weg naar de voorgrond van zijn bewustzijn klauwden, was zij daar. Zijn baken van rust. De reden van zijn bestaan. Voor haar en voor zijn dochter moest hij volhouden.

*Je ziet ze nooit meer terug.*

Nee, dat geloofde hij niet meer.

Er trok een krachtige windvlaag door de wagon. Het maanlicht wervelde in zilveren flarden om zijn vrouw. Eerst loste haar onderlichaam op, en vervolgens ook de rest van de schim. Hij hield oogcontact tot aan het laatste moment, totdat ook haar gezicht oploste. Ze was prachtig, ook al was ze ver weg. Een innerlijke rust trok vanaf zijn kruin door zijn lijf naar zijn tenen. De angst vervloog. Er was hoop. Er was altijd hoop geweest, maar nu hoefde hij niet meer te twifelen.

Het maanlicht was weer een streep, maar zijn vrouw was niet echt weg, want hij droeg haar bij zich, in zijn hart.

Waar de trein hem zou brengen, wist hij niet. Misschien Amersfoort, misschien verder naar het oosten. Hoe ver ze hem ook brachten, hij wist dat er altijd een beweging terug was. Terug naar zijn familie – als echtgenoot en vader, of als herinnering. Hij was, want zij waren. Voor altijd.

N.b: ‘Standvastig is gebleven, mijn hart in tegenspoed’ is de reliëftekst op de sokkel van het monument in het Wilhelminapark in Gorinchem, gemaakt door Irma von Maubeuge.